

Ung'arov Jahongirbek Yo'ldosh o'g'li

Jizzax Politexnika instituti,

MS kafedrası assistenti

**ISO 9001, ISO 14001, ISO 22000 XALQARO STANDARTLAR BILAN
QISHLOQ XO'JALIGIGA OID STANDARTLARNI
UYG'UNLASHTIRISH.**

ANNOTATSIYA.

Ushbu maqolada xalqaro standartlar bilan qishloq xo'jaligiga oid standartlarni uyg'unlashtirish orqali ishlab chiqarishni jadal rivojlantirish, sanoatni modernizatsiya va diversifikatsiya qilish, yengil sanoat mahsulotlari raqobatbardoshligini oshirish keltirilgan.

Kalit so'zlar: raqobatbardoshlik, sifat menejmenti tizimi, standartlash, sertifikatlash, modernizatsiya, devirsifikatsiya.

Ungarov Jahongirbek
Jizzakh Polytechnic Institute,
MS chair assistant

**HARMONIZATION OF AGRICULTURAL STANDARDS WITH
INTERNATIONAL STANDARDS ISO 9001, ISO 14001, ISO 22000**

ABSTRACT.

This article describes the rapid development of production, modernization and diversification of industry, increasing the competitiveness of light industry products by harmonizing international standards with agricultural standards.

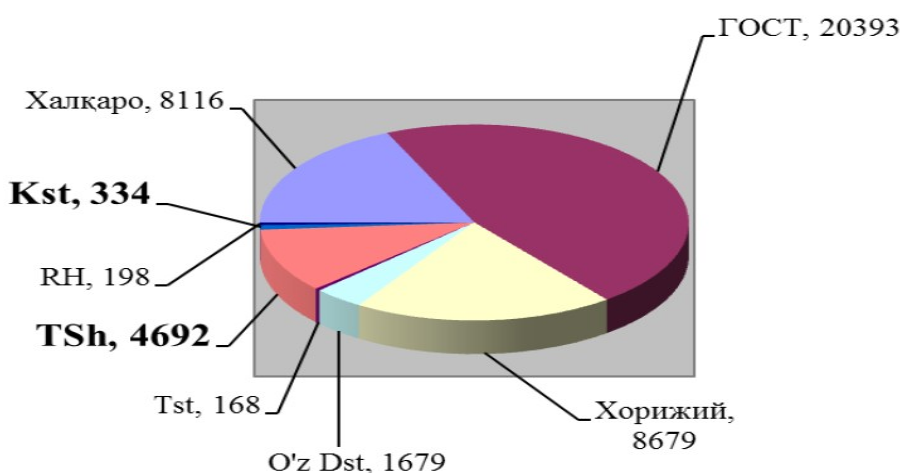
Keywords: competitiveness, quality management system, standardization, certification, modernization, transformation.

Bugungi kunda jahon taraqqiyotining dunyoviy muammolarini hal qilishning asosiy unsurlaridan biri sifatida standartlashtirishning roli oshib bormoqda. Yagona standartlarning shakllanishi xavfsizlikni ta'minlash darajasi, ishlab chiqarish jarayonlari va energetik samaradorligini oshiruvchi havf xatarni

baholash, shuningdek atrof-muhitni himoya qilish texnologiyalarining faol tarqalishiga yordam beradi. Shu munosabat bilan aytish mumkinki, standartlar – takomillashtirishning muhim qurolidir.

Mazkur maqolani yoritish jarayonida SH.M. Mirziyoyevning asarlari metodologik manba sifatida belgilandi. Ushbu maqolada ilmiy bilishning mantiqiylik, tarixiylik, izchillik, obyektivlik usulidan foydalanilgan bo‘lib, mavzuni yoritishda tavsifiy, qiyosiy metodlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida xalqaro standartlar bilan qishloq xo‘jaligiga oid standartlarni uyg‘unlashtirish orqali ishlab chiqarishni jadal rivojlantirish masalasi obyektiv tahlil qilib o‘tildi.

Xalqaro standartlarni qo‘llash va rivojlangan davlatlar milliy standartlaridan foydalanish mamlakatimizda standartlashtirish sohasida ustivor yo‘nalishlardan hisoblanadi. O‘zbekiston Respublikasining “Standartlashtirish to‘g‘risida”gi Qonunning 6- moddasiga muvofiq va texnologiya va uskunalar texnik darajasini hisobga olgan holda standartlardan yanada samarali foydalanish uchun “O‘zbekiston texnik jixatdan tartibga solish” agentligi normativ xujjatlar fondida bugungi kunda 44000 dan ko‘proq me‘yoriy xujjatlar jamlangan. Ularning 8116 xalqaro standartlar, 20393 davlatlararo standartlar, 8679 xorijiy mamlakatlarning milliy standartlari, 1679 O‘zbekiston Respublikasi davlat standartlari, 168 tarmoq standartlar, 4692 texnik shartlar, 334 korxonalar standartlari, 198 rahbariy xujjatlari tashkil qiladi (1-rasm).

1-rasm. Me‘yoriy xujjatlarning toifalari bo‘yicha taqsimlanishi

Maqolaga qo'yilgan maqsadlarga erishish uchun quyidagi vazifalarni hal qilish zarur:

- Respublikada amaldagi mavjud qishloq xo'jaligiga oid xalqaro, davlatlararo va milliy standartlarni aniqlash va tahlil qilish;

- Jahonda qishloq xo'jaligi maxsulotlarini yetishtirish va ishlab chiqarishda sifat va xavfsizlikni ta'minlashga yo'naltirilgan xalqaro sifat standartlarini o'rganish va tahlil qilish;

Turli sohalarda faoliyat ko'rsatayotgan korxonalarda ISO 9001, ISO 14001, ISO 22000 xalqaro standartlari asosida sifatni boshqarish tizimlari joriy etilmoqda. Jumladan Respublikamiz qishloq xo'jaligi sohasi kesimida standartlarning qo'llanilishi tahlil qilinganda turli sohalarda xalqaro standartlar talablariga muvofiq mahsulotlar ishlab chiqarilayotganligida kuzatishimiz mumkin.

O'zbekiston Respublikasi faqat o'zi yetishtirayotgan paxta tolasi bilan emas, balki butun dunyo xalqlari yaxshi ko'rib iste'mol qiladigan mevalari, uzumlari, sabzavot va poliz mahsulotlari bilan mashhur bo'lib, ularning ko'pgina turlari va navlari boshqa mamlakatlarda uchraymadigan xammani o'ziga tortadigan ta'mi va xush xo'rliqi bilan alohida ajralib turadi.

O'zbekistonda yetishtirilayotgan meva-sabzavot mahsulotlari iqlim sharoitining juda qulayligi tufayli mana shunday noyob bo'lganligi uchun ham jahon qishloq xo'jaligi mahsulotlari bozorida yuqori darajada raqobatbardoshdir.

Bugungi kunda O'zbekiston qishloq xo'jalik mahsulotlarining o'ta qimmatli navlarini yetishtirish va qayta ishlash, ularni eksport qilish sohasida katta salohiyatga ega. Agrar sektorda eksportga mo'ljallangan mahsulot ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish va uni qayta ishlaydigan sanoatni yetakchi o'ringa ko'tarish qishloq xo'jaligida barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi. Ushbu vazifani hal qilish, mamlakatimiz birinchi Prezidenti I.A.Karimov bir necha bor ta'kidlagan, qishloq xo'jaligi mahsulotining sifatini hamda uni qayta ishlaydigan korxonalarining samaradorligini oshirishni, ichki va tashqi sotish bozorlarini yanada kengaytirishni talab qilmoqda.

Ayni vaqtda qishloq xo‘jalik mahsulotlarining eksport salohiyatini hamda uni yetishtiruvchi va ishlab chiqaruvchilari faoliyatining samaradorligini oshirish birinchi

navbatda qishloq va suv xo‘jaligining o‘ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda halqaro standartlarni qo‘llanilishini amalga oshirish zaruriyatini keltirib chiqarmoqda.

Shuning uchun ham agrar sohada faoliyat olib borayotgan qishloq xo‘jalik mahsulotlarini yetishtiruvchi va ishlab chiqarish korxonalarida xalqaro standartlarni joriy etish usullarini yaratish zarur.

Agrar sohani rivojlantirish, qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini sifatini oshirish ularni xalqaro raqobatbardoshligini ta‘minlashda jahonda qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarish va qayta ishlashda sifatni ta‘minlashga yo‘naltirilgan standartlarni o‘rganish va tahlil qilish hamda qishloq xo‘jalik mahsulotlari sifati va xavfsizligini ta‘minlash bo‘yicha jahonda yuqori ko‘rsatgichlarga ega xalqaro Global G.A.P. standartini O‘zbekistonda joriy etishning ahamiyati va afzalliklarini o‘rganib chiqish, ushbu standartni O‘zbekistonda joriy etish bo‘yicha usul va chora tadbirlar rejasi loyahasini ishlab chiqish maqolaning asosiy maqsadi bo‘lib hisoblanadi.

Xalqaro va hududiy standartlarni O‘zbekiston davlat standarti sifatida qabul qilish tartibi va usullarini ifodalash.

O‘zbekistonda yetishtirilayotgan qishloq xo‘jaligi mahsulotlari sifati va xavfsizligini ta‘minlashda xalqaro GLOBAL G.A.P standartini joriy etishning afzalliklari, o‘rni va ahamiyatini o‘rganib chiqish va tahlil qilish.

O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini yetishtirishda GlobalG.A.P. xalqaro standartini O‘zbekistonda joriy etish usulini yaratish va uni tavsiya qilish. GLOBALGAP(EUREPGAP) - butun jaxon bo‘yicha qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini standartlash va sertifikatlashtirish bo‘yicha xalqaro xususiy idora. Mazkur idora (EUREPGAP) -Euro-RetailerProduceWorkingGroup - oziq-ovqat mahsulotlari chakana savdosi masalalari bo‘yicha yevropa ishchi guruhi)

tomonidan 1997-yilda Germaniyada tashkil etilgan. GLOBALGAP ning asosiy faoliyat turi butun jaxon bo'yicha qishloq xo'jaligi maxsulotlarini yetishtirish va ishlab chiqarish jarayonlariga standartlar ishlab chiqish va sertifikatlashtirishga talablarni o'rnatishdir.

Bu idoraning asosiy boshqaruv tarkibi Rais, Kotibiyat, Milliy texnik texnik ishchi guruh, Sertifikatlashtirish va boshqa sohalar bo'yicha texnik qo'mitalardan iborat.

Hozirgi kunda GLOBALGAPga jahonning 100 dan ortiq davlat va oziq-ovqat savdosi bilan shug'ullanuvchi yirik firma, korxonalar va uyushmalar a'zo hisoblanadi. GLOBALGAP xalqaro standartlarini joriy etish majburiy emas. Har bir mamlakat bu standartlarni xususiy idoraga a'zo bo'lish va kelishuv orqali butunligicha yoki ayrim bo'limlarini qabul qilishi mumkin.

O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligida xalqaro standartlarni qo'llash imkoniyatlarini kengaytirish maqsadida Global miqyosda qo'llanilayotgan GLOBAL GAP (Qishloq xo'jalik amaliyotini yaxshilash) xalqaro standartini yurtimizda joriy etish bo'yicha 2011 yilning 4-6 may kunlari GLOBAL GAP standartlashtirish va sertifikatlashtirish talablari bo'yicha Belgiyalik xalqaro ekspert K.Petrov respublikamizga taklif etildi va seminar treyning o'tkazildi. Ushbu o'quv kursida Qishloq va suv xo'jaligida standartlashtirish markazi, "O'zstandart" agentligi, Respublika sinov va sertifikatlashtirish markazi, Standartlashtirish, metrologiya va sertifikatlashtirish ilmiy-tadqiqot instituti hamda qishloq xo'jalik mahsulotlarini eksport qiluvchi Univeg ASIA MChJ va KATRI VOSTOK konsalting kompaniyalardan 17 nafar xodim ishtirok etib, Global GAP xalqaro sertifikatlashtirish idorasining tegishli sertifikatga ega bo'ldilar.

O'quv treyning davomida ishtirokchilar Global GAP xalqaro standartlashtirish va sertifikatlashtirish idorasiga a'zo bo'lish, ushbu standart talablarini o'rganish bilan birga uni respublikamiz fermer xo'jaliklarida qo'llash imkoniyatlari haqida tushunchalarga ega bo'ldilar.

Respublikamizda ishlab chiqarilayotgan va yetishtirilayotgan mahsulotlar sifatini va raqobatbardoshligini oshirish, ishlab chiqarish korxonalari hamda agrar sohada faoliyat olib borayotgan tashkilotlarni qo'llab quvvatlash, ularning mavqeyini yanada oshirish bo'yicha bir qancha chora-tadbirlar amaliyotga joriy etilmoqda.

Xulosa

Jahonda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish, ishlab chiqarish va qayta ishlashda sifatni ta'minlashga yo'naltirilgan xalqaro standartlar o'rganildi va tahlil qilindi. O'rganish va tahlil qilish natijasida qishloq xo'jalik mahsulotlari sifati va xavfsizligini ta'minlashda jahonda yuqori ko'rsatkichlarga ega xalqaro Global G.A.P. standartini O'zbekistonda joriy etish bo'yicha takliflar berildi. Ushbu standartni O'zbekistonda samarali joriy etish bo'yicha usul va chora tadbirlar rejasi loyihasi ishlab chiqildi. Bular esa respublikamiz qishloq xo'jaligi mahsulotlari sifati va raqobatbardoshligini ta'minlash hamda eksportbop mahsulotlarning hajmini oshirishda yetishtiruvchi va ishlab chiqaruvchi korxonalarining halqaro sifat standartlarini o'zida joriy etish va ular asosida qishloq xo'jalik mahsulotlarini sertifikatlashtirish bo'yicha ishlarni tashkillashtirishda amaliy yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ung'Arov J. Y. KORXONADA MAHSULOT SIFAT KO'RSATKICHLARINI INTELLEKTUAL BOSHQARISH //Экономика и социум. – 2024. – №. 5-1 (120). – С. 890-893.
2. Ung'Arov J. Y. QURILISH, SANOAT KORXONALARIDA SIFAT MENEJMENTI TIZIMINI JORIY QILISH DAVR TALABI //Экономика и социум. – 2024. – №. 5-1 (120). – С. 894-897.
3. Ung'arov J. Y. et al. TA'LIMDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING TURLARI VA AHAMIYATI. – 2024.
4. Murodovich S. G. IT IS THE MAIN GUARANTEE OF CONSUMER RIGHTS PROTECTION TAKING INTO ACCOUNT THE CHARACTERISTICS OF INTERNATIONAL STANDARD REQUIREMENTS.

5. Isroilov F. M., Rakhmonov F. A., ugli Ungarov D. Y. HIGH RESPONSIBILITY (SENSITIVITY) AND ACCURACY OF TEMPERATURE SENSORS FACTORS OF ACHIEVEMENT AND RELIABLE OPERATION //International Academic Research Journal Impact Factor 7.4. – 2023. – Т. 2. – №. 1. – С. 163-169.
6. Abduxakimovich R. F. et al. ISO 14000 SERIYALI XALQARO STANDARTLAR BO'YICHA EKOLOGIK MENEJMENT TIZIMI VA ATROF-MUHITNI BOSHQARISHNING XALQARO STANDARTLARI //World scientific research journal. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 20-26.
7. Isroilov F. M. et al. O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SIFAT MENEJMENTI TIZIMLARIGA O 'RNATUVCHI MEYORIY STANDART TALABLAR //Студенческий вестник. – 2021. – №. 21-10. – С. 70-72.
8. Шертайлақов Ғ. М., Ўнгаров Ж. Й. ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАР МИҚЁСИДА МУВОФИҚЛИКНИ БАҲОЛАШ ФАОЛИЯТДА ISO 9001: 2008 СТАНДАРТИ БИЛАН ISO 9001: 2015 СТАНДАРТИ ТАҲЛИЛИ //World scientific research journal. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 27-38.
9. Ganisherovich B. A. et al. THE ROLE OF WIDE EXPORTS IN THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY //Archive of Conferences. – 2021. – С. 99-101.
10. kizi Yusupova N. K., ugli Ungarov D. Y., Shertaylakov G. M. INTRODUCING INTELLECTUAL MEASUREMENT INSTRUMENTS TO PRODUCTION PROCESSES ON THE BASIS OF INTERNATIONAL STANDARDS //INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" INNOVATIVE TRENDS IN SCIENCE, PRACTICE AND EDUCATION". – 2023. – Т. 2. – №. 2. – С. 76-80.
11. Yuldash o'gli U. J., Jumanazar o'gli M. S. USE OF INTERNATIONAL STANDARDS OF AUTOMATION OF PRODUCTION PROCESSES. – 2023.
12. ugli Ungarov D. Y., Shertaylakov G. M. IT IS THE MAIN GUARANTEE OF CONSUMER RIGHTS PROTECTION TAKING INTO ACCOUNT THE

CHARACTERISTICS OF INTERNATIONAL STANDARD REQUIREMENTS //INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" INNOVATIVE TRENDS IN SCIENCE, PRACTICE AND EDUCATION". – 2023. – Т. 2. – №. 2. – С. 103-106.

13. Мухаммадиев Б. С., Мухаммадиева М. Б. ВНЕДРЕНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОИЗВОДСТВАХ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА //Экономика и социум. – 2024. – №. 5-1 (120). – С. 1443-1446.

14. Мухаммадиев Б. С. ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРЕОБРАЗОВАТЕЛЕЙ В ПРОМЫШЛЕННОЙ АВТОМАТИЗАЦИИ //INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION. – 2024. – Т. 3. – №. 34. – С. 183-190.

15. Saparovich M. B., Akbarovna K. M. O'LCHASH ISHLARIDA INTELLEKTUAL DATCHIKLARDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI //THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY. – 2024. – Т. 3. – №. 28. – С. 48-55.

16. Мухаммадиев Б. С. МАШИНАСОЗЛИКДА ЗАМОНАВИЙ ЎЛЧАШ АСБОБЛАРИНИ ҚЎЛЛАШ ЖАРАЁНИ //SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI. – 2024. – Т. 7. – №. 6. – С. 149-154.